

Інституту економіки промисловості НАН України

60 років!

Історія Інституту економіки промисловості Національної академії наук України починається з далекого 1959 року, коли розпорядженням Раднаргоспу Донецького економічного району було створено Відділення економіки промисловості у складі Донецького науково-дослідного вугільного інституту. З 1962 року Відділення економіки промисловості функціонувало у складі Макіївського науково-дослідного інституту з безпеки робіт у гірничій промисловості, а у 1963 році постановою Ради міністрів УРСР було перепідпорядковано Донецькому раднаргоспу і стало йменуватися як Відділення економіки промисловості Донецького раднаргоспу.

У 1965 році постановою Ради міністрів УРСР Відділення економіки промисловості було передано Академії наук УРСР і працювало у складі Інституту економіки АН УРСР як Донецьке відділення економіко-промислових досліджень, а з 1969 року – як самостійний Інститут економіки промисловості АН УРСР.

До вересня 2014 року інститут розташовувався у м. Донецьку. Після втрати контролю з боку України на території Донбасу і неможливістю виконання в цих умовах завдань, покладених на інститут, його було переведено до м. Києва, у зв'язку з чим було реалізовано комплекс заходів із вимушеного переміщення наукових підрозділів інституту до м. Києва і частково до м. Дніпра та м. Краматорська.

На теперішній час в інституті п'ять наукових відділів та три наукових сектори, а також відділення, яке об'єднує наукові підрозділи інституту у Донецько-Придніпровському економічному районі (у м. Дніпрі та м. Краматорську). Науковий кадровий потенціал складають два академіки НАН України, один член-кореспондент НАН України, 15 докторів та 48 кандидатів наук.

Головним завданням інституту є проведення наукових досліджень, спрямованих на отримання та використання нових знань у галузі економіки та соціальної політики в контексті пост- та неоіндустріального розвитку, досягнення інноваційного прогресу, ведення наукових і науково-технічних розробок інституту до стадії практичного використання, максимального задоволення соціальних, економічних, екологічних потреб та вимог в промислових регіонах, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів.

Наукова діяльність інституту здійснюється за затвердженими Президією НАН України напрямками:

регуляторні режими стимулювання розвитку промисловості і модернізації її галузей, структурна динаміка просторових утворень, інноваційні екосистеми промислових регіонів;

соціально-економічні проблеми промислового виробництва; соціальне управління, трудові відносини та соціальна відповідальність; механізми реалізації соціальної політики;

стратегія і практика промислового розвитку в контексті світогосподарських трансформацій та його фінансово-економічне регулювання;

проблеми мікроекономіки та менеджменту, відновлення та розбудови сучасного промислового виробництва, підвищення доданої вартості продукції.

Науковці інституту беруть активну участь у розробці програмних документів з питань модернізації промислових регіонів; активізації економічного та соціального потенціалу держави; вирішення проблем підвищення ефективності господарювання в її галузях; становлення смарт-промисловості, грошово-кредитного, податково-бюджетного й екологічного регулювання її розвитку; забезпечення інвестиційно-інноваційної активності підприємств.

Широкий діапазон досліджень з актуальних проблем соціально-економічного розвитку держави та регіонів забезпечується участю науковців інституту в дослідженнях за програмно-цільовою тематикою НАН України, виконанням комплексних тем на відомче замовлення з фундаментальних і прикладних досліджень, участю у дослідженнях за державною тематикою на замовлення Державного фонду фундаментальних досліджень.

Найважливішими науковими розробками, створеними співробітниками інституту за його 60-річну історію є такі:

фундаментальна праця «Економіка Донбасу» (у 2-х томах), 1971 р. (автори: О.М. Алімов, А.П. Савченко, А.М. Федоришева). Одержано Премію АН УРСР ім. О.Г. Шліхтера;

наукові основи створення автоматизованих систем управління виробництвом, 1970-1974 рр. (автори: О.М. Алімов, А.П. Савченко);

основи теорії оптимального проектування шахт. Використовувались протягом багатьох десятиліть в проектуванні та будівництві шахт Донбасу, 1975 р. (автор К.І. Татомир);

цикл робіт з планування економічного і соціального розвитку територіально-виробничих комплексів і міст України, 1979 р. (автори: М.Г. Чумаченко, В.В. Фінагін). Одержано Премію АН УРСР ім. О.Г. Шліхтера;

теоретичні та методичні основи системи територіального управління науково-технічним прогресом, 1980 р. (автор М.Г. Чумаченко);

цикл робіт з проблем науково-технічної революції та удосконалення управління виробництвом, 1981 р. (автори: В.К. Мамутов, М.І. Іванов, Р.І. Заботіна). Одержано Премію АН УРСР ім. О.Г. Шліхтера;

методичний апарат економічного обґрунтування технологічних і організаційних схем реконструкції вугільних шахт, 1982 р. (автор М.І. Іванов). Одержано Премію АН УРСР ім. О.Г. Шліхтера;

Донецька комплексна система управління впровадженням передового досвіду, 1984 р. (автори: В.К. Мамутов, М.С. Лангштейн, Н.О. Орлова). Одержано Премію ВЦРПС;

теоретичні і практичні рекомендації щодо удосконалення управління економікою регіону, 1987 р. (автори: О.І. Амоша, Б.М. Біренберг, М.Д. Прокопенко). Одержано Премію АН УРСР ім. О.Г. Шліхтера;

цикл робіт з економічних проблем автоматизації виробництва, 1992 р. (автори: М.Г. Чумаченко, М.Д. Айзенштейн, Р.І. Заботіна). Одержано Премію Академії наук України ім. М.І. Туган-Барановського;

цикл праць з проблем соціальної орієнтації економіки, 2002 р. (автори: О.І. Амоша, О.Ф. Новікова). Одержано Премію Національної академії наук України ім. М.І. Туган-Барановського;

цикл робіт з проблем регіональної соціально-економічної політики, 2003 р. (під керівництвом від інституту М.Г. Чумаченка). Одержано Державну премію України в галузі науки і техніки;

розвиток і впровадження техніко-технологічних та організаційно-економічних рішень при активній інвестиційній політиці, що забезпечують найвищу продуктивність видобутку вугілля, 2003 р. (авторський колектив під керівництвом О.І. Амоши). Одержано Державну премію України в галузі науки і техніки;

цикл наукових праць з проблем економічного забезпечення збереження та розвитку людського потенціалу, 2007 р. (автори: О.І. Амоша, О.Ф. Новікова, Є.Т. Іванов). Одержано Премію Національної академії наук України ім. М.В. Птухи;

інтелектуальна автоматизована інформаційно-аналітична система супроводження бюджетного процесу на регіональному рівні, 2007–2013 рр. (автори: В.П. Вишневський, Р.М. Лепа, О.В. Половян, Р.В. Прокопенко, В.Д. Чекіна);

цикл робіт з відновлення інфраструктури, відбудови основних галузей виробничої сфери Донбасу на новій технологічній основі, 2014–2017 рр. (авторський колектив під керівництвом О.І. Амоши).

Інститутом лише за час свого базування на новому місці (2014–2018 роки) підготовлено і передано для використання та впровадження у суспільну практику до органів державної влади, місцевого самоврядування, інших організацій і суб'єктів господарювання, Президії НАН України 585 наукових розробок – інформаційно-аналітичних матеріалів, наукових доповідей та доповідних записок, експертних висновків, на які було отримано 293 листа про їх практичне впровадження. Наукові розробки інституту надсилалися до Адміністрації Президента України, комітетів Верховної Ради України, Ради Національної безпеки і оборони України, Кабінету Міністрів України, профільних міністерств і відомств, регіональних і місцевих органів влади та були використані ними при підготовці та прийнятті законодавчих і нормативних актів, документів програмного та концептуального характеру. Зважаючи на багаторічну плідну співпрацю співробітники установи неодноразово відмічались відзнаками національних та регіональних органів влади.

Інститут є загальноновизнаною авторитетною науковою установою не лише на національному, а й на міжнародному рівні. Системні й ґрунтовні дослідження у галузі сучасної політики розвитку та модернізації

промисловості, вагомість прикладних і практичних результатів наукової діяльності, а також беззаперечний авторитет видатних науковців інституту у широких академічних та громадських колах мають визначальний вплив на соціально-економічний та суспільний розвиток України. В інституті успішно функціонують відомі в Україні та за її межами три наукові школи:

з сучасної політики розвитку та модернізації промисловості (засновники: акад. НАН України О.М. Алімов, акад. НАН України О.І. Амоша, акад. НАН України В.П. Вишневський, чл.-кор. НАН України М.І. Іванов). Нині школу очолюють акад. НАН України О.І. Амоша, акад. НАН України В.П. Вишневський;

з управління виробництвом та економікою регіонів (засновники: акад. НАН України М.Г. Чумаченко та чл.-кор. НАН України А.П. Савченко). Нині школу очолюють д.е.н., проф. В.І. Ляшенко та д.е.н., проф. І.П. Булеєв;

з соціально-економічного розвитку промисловості (засновник – акад. НАН України О.І. Амоша). Нині школу очолює д.е.н., проф. О.Ф. Новікова.

Публікаційна активність науковців інституту відповідає міжнародним стандартам відмінного рівня. Публікації викликають зацікавлення міжнародної академічної спільноти, а з точки зору оригінальності, значущості та наукової етики не поступаються відповідним закордонним. За останні п'ять років опубліковано 50 монографій і доповідей, понад 600 статей (у тому числі в журналах, що індексуються міжнародними наукометричними базами, провідних вітчизняних журналах у галузі економічної науки).

Інститут є засновником та співзасновником семи наукових видань: наукових журналів «Економіка промисловості», «Вісник економічної науки України», «Економічний вісник Донбасу», «Економічний вісник Національного гірничого університету»; збірників наукових праць: «Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання», «Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку», «Прометей».

Здійснюються різноманітні форми міжнародної науково-освітньої співпраці, що підтверджує відповідність науково-дослідних робіт, які виконуються в інституті, світовому рівню, зміцнює свої позиції в науковому світі, долучається до виконання міжнародних наукових проектів. Укладено договори про співробітництво у сфері науково-дослідної та освітньої діяльності з установами Польщі, Болгарії, Румунії, Китаю, Білорусі, Азербайджану.

Інститут співпрацює із закладами системи вищої освіти для розв'язання складних наукових проблем, упровадження результатів фундаментальних, прикладних досліджень і розробок; залучення до навчально-виховного процесу співробітників установи; організації наукових, науково-практичних, науково-методичних семінарів, конференцій.

Кадрова політика інституту зорієнтована на збереження наукового потенціалу та омолодження його складу. У цьому велику роль відіграє рада молодих учених та спеціалістів як колегіальний виборний дорадчий орган, що постійно діє та об'єднує молодих учених інституту із метою розкриття їх наукових здібностей і творчого потенціалу. Наукові здобутки молодих вчених інституту неодноразово були відзначені стипендіями Президента України та НАН України.

Інститут активно інформує суспільство про свої досягнення. Провідні науковці активно долучаються до громадських обговорень щоб оприлюднити свою точку зору з актуальних напрямів промислового розвитку, стратегічного та програмного забезпечення розвитку промислових регіонів, реалізації інноваційних підходів до використання внутрішньо переміщених осіб як ресурсу розвитку приймаючих громад, досягнення соціальної справедливості щодо внутрішньо переміщених осіб, зростання ролі української науки та освіти у міжнародному науковому просторі.

Значна робота проводиться з висвітлення та оцінки у засобах масової інформації (ЗМІ) актуальних питань соціально-економічного розвитку національної промисловості, ролі академічної економічної науки у модернізації економіки промислових регіонів (у друкованих та електронних ЗМІ – «Дзеркало тижня», «Енергобизнес», «Кореспондент.блог», «Вісті Донбасу», «День», газета «Телеграф», електронний ресурс EconomistUA, сайт Донецької обласної державної адміністрації, сайт Асоціації вчених-внутрішньо переміщених осіб; на теле- та у радіопередачах – «UA: пер-

ший», «Громадське радіо», «Радіо свобода», «Голос Донбасу», «Українські новини», «Громадське ТБ Донбасу», «Слово громади», «8 Канал»).

В інституті діє спеціалізована вчена рада з правом захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата економічних наук за спеціальностями з економіки та управління національним господарством і економіки та управління підприємствами.

За час свого існування інститут перетворився на визнаний методологічний і науково-організаційний центр з системних досліджень економіки промисловості, вирішує стратегічні проблеми формування національної моделі неоіндустріального розвитку, управління процесами у соціальній сфері, трансформації ринку праці та зайнятості, модернізації економіки старопромислових регіонів, стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів в контексті сучасних світогосподарських трансформацій.

Свій 60-річний ювілей Інститут економіки промисловості НАН України зустрічає у розквіті творчої активності. Це дозволяє сподіватися, що історія Інституту економіки промисловості НАН України буде мати своє славне продовження.

*акад. НАН України О.І. Амоша
к.е.н. А.І. Землянкін
к.е.н. М.О. Солдак*